

atitudinile interpretative trebuie să fie construite pe un suport flexibil, acceptabil de elev, ținând cont de particularitățile de vârstă, de nivelurile de receptare a operei literare, de experiența de lectură, de viață, de motivația față de produsul examinat.

Bibliografie

1. Callo T. *Pedagogia practică a atitudinilor*. Ch.: Litera Educațional, 2014.
2. Ghicov A. Raportul cu textul: formarea atitudinii pro-textuale a elevului. *Didactica Pro, Didactica Pro...*, Nr.2-3 (72-73), 2012.
3. Doron R., Parot F. *Dicționar de psihologie*. B.: Humanitas, 1999.
4. Iluț P. Atitudinea față de valori și imaginea de sine. În: *Probleme sociologice ale tineretului*. Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Seria Sociologie. 1973, 356 p. p. 68.
5. Marin M. *Didactica lecturii*. Ch: Cartier, 2013.
6. Oprescu V. *Aptitudini și atitudine*. B.:Editura Științifică, 1991, 113 p.
7. Panico V. *Pedagogie, seminare și lucrări practice*. Ch.: Editura ARC, 1995.
8. Papadima L. *Limba și literatura română Hermeneutică literară*. B., 2006.
9. Vrabie D. *Psihologia atitudinii elevului față de aprecierea școlară*. Editura Porto-Franco, 1994, 265 p.

ROLUL METODELOR INTERACTIVE ÎN DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR DE COMUNICARE LA PREȘCOLARI

Nadejda Ovcerenco, doctor, conferențiar universitar, UST

Oxana Berghi, masterandă, UST

Summary. This article is dedicated to the development of pre-school communication through interactive methods. The psycho-pedagogical peculiarities of childhood development of pre-school age that need to be respected in the organization of communication activities are analyzed. Interactive methods are addressed as a source of communication development in pre-school children.

Key words: communication, competences of communication, pre-school age, interactive methods.

Identificarea rolului metodelor interactive în dezvoltarea competențelor comunicative la preșcolari pornește de la ideea că comunicarea este o activitate personală, care nu poate fi înlocuită cu nimic, iar preșcolarul care învață a comunica eficient este considerat managerul propriei activități de învățare a artei comunicării. Aceasta devine o activitate unică și diferită de la o persoană la alta, fiind determinată de istoria personală a subiectului, de mediul din care provine dar și de relațiile sociale pe care acesta le dezvoltă.

Metodele interactive sunt considerate pe drept surse de dezvoltare a competențelor comunicative la copiii de vârstă preșcolară. Acestea presupun activism, curiozitate intrinsecă, dorința de a observa, a explica, a explora, a descoperi. Sunt considerate activ-participative acele metode care mobilizează energiile copilului, care îl ajută să își concentreze atenția, să-i stârnească curiozitatea. Metodele interactive pun accent pe

cunoașterea operațională, pe învățarea prin acțiune, aduc elevii în contact nemijlocit cu situațiile de viață reală. Aceste metode au caracter educativ, exemplu: lectura independentă, dialogul euristic, învățarea prin explorare și descoperire, discuțiile colective etc. Prin urmare, învățarea este o activitate personală, care aparține individului; este un act personal care implică copilul în totalitate. Aceste metode se centreză exclusiv pe copil și sunt decisive în formarea personalității acestuia.

Învățământul interactiv se realizează cu ajutorul metodelor, care impune diminuarea ponderii activităților ce limitează activizarea și extinderea utilizării metodelor moderne (active), care dezvoltă gândirea, capacitatea de investigație a copiilor, precum și participarea lor la însușirea cunoștințelor, la munca independentă, deprinderea de a aplica în practică cele însușite, de a comunica. Sunt considerate interactive acele metode care nu încătușează copilul într-o rețea de expresii fixe sau de reguli rigide, care rezervă o pondere crescândă elevului în interacțiunea lui cu obiectele învățării, care determină un maximum de activism al structurilor operațional-mintale în raport cu sarcinile de învățare în care acesta este angajat.

Privind copilul ca subiect al învățării, metodele interactive consideră că efectele instructive și cele formative ale învățământului sunt proporționale cu nivelul de angajare și participare ale acestuia în activitatea de învățare; că în situația de învățare el se implică făcând apel la aptitudinile intelectuale, care au la bază diferite capacități de învățare; că fiecare dintre aceste capacități poate fi analizată din punct de vedere al proceselor mintale pe care le implică. A dezvolta anumite capacități presupune a provoca anumite tipuri de procese intelectuale.

La baza metodelor interactive se află gândirea critică, chemarea la acțiune, participare, colaborare și studierea experimentală. În centrul atenției metodelor interactive se află aprofundarea cunoștințelor, dezvoltarea abilităților, cercetarea criteriilor morale, stabilirea relațiilor. Aceste abilități și cunoștințe, aptitudini de comunicare, gândire critică, toleranță și respect nu pot fi învățate. Ele pot fi dobândite doar prin experiență.

Cadrul grădiniței în care sunt cuprinși majoritatea copiilor preșcolari multiplică și diversifică relațiile cu cei din jur, lărgeste orizontul de cunoaștere al copilului, contribuie la adâncirea contradicțiilor dintre cerințele, solicitările externe și posibilitățile interne ale copilului, aceasta contradicție constituind de fapt, sursa dezvoltării psihice. Activitatea dominantă a acestei etape rămâne jocul, dar el este corelat din ce în ce mai mult cu sarcinii de natură instructiv-educativă, cu elemente ale muncii și creației. Toate acestea favorizează complicarea și diferențierea treptată a proceselor cognitiv-operaționale ale preșcolarului, schimbarea atitudinii față de mediul înconjurător, extinderea relațiilor cu cei din jur, făcându-l apt ca la vârsta de 6/7 ani să pășească într-o nouă etapă, cea a școlarității.

Metodele interactive solicită participarea și implicarea activă, ca participanții în proces de joacă să aibă posibilitate să obțină experiența, datorită căreia ei însușesc materialul nu doar «cu capul», dar și «cu inima» și «cu mâinile». Aici participanții primesc

satisfacție și joacă cu plăcere. Dar e necesar să știm că aceste activități nu au doar compartimentul ludic, ci și sunt un instrument eficace direcționat spre dezvoltarea competențelor comunicative.

Practica ne demonstrează că problemele de comunicare a preșcolarului influențează asupra dezvoltării personalității și integrării acestuia în mediul social.

Îndreptarea interesului științific și practic asupra cercetării particularităților de comunicare la copiii de vârstă preșcolară, identifică abordarea mai multor probleme în acest domeniu. Cercetările particularităților de comunicare a acestor copii sunt necesare nu numai pentru prevenirea tulburărilor de personalitate, dar și pentru elaborarea unei metodologii științifice în determinarea unor metode, forme, activități eficiente de lucru cu preșcolarii. În acest context considerăm actuală și importantă problematica dezvoltării competențelor comunicative la copii de vârstă preșcolară prin valorificarea metodelor interactive.

Comunicarea este un mod funcțional de interacțiune a persoanelor, realizat prin intermediul simbolurilor și al semnificațiilor sociale generalizate ale realității în vederea obținerii stabilității ori a unor modificări de comportament individual sau de grup. Fenomenul comunicării trebuie studiat ca relații interumană, ca o forță specifică de interacțiune. Orice activitate pe care o desfășurăm presupune și relații de comunicare.

Ca fenomen social, procesul comunicării îi angajează pe oameni cu toată încărcătura lor psihică ceea ce nu se întâlnește în lumea animală, unde are o semnificație pur instrumentală. Acest mecanism implică o “ interacțiunea „ și poate utiliza vorbirea, un limbaj și o serie de simboluri [2, p. 31]. Numai înțelegând exact natura și virtuțile comunicării, devenim conștienți de măsura în care depindem de ea.

În societatea contemporană, problema comunicării copiilor cu adultul fiind actuală a devenit o temă centrală de dezbateri. Mai mulți cercetători (A. Bolboceanu, J. Racu, L. Sadovei, Л.Я. Венгер, Я.П. Коломинский, М.И. Лисина, etc.) sunt de părere că comunicarea este unul din factorii principali ce contribuie la dezvoltarea psihică a copilului. Anume în procesul comunicării cu alte persoane copilul însușește experiența de viață. Fără comunicare este imposibilă formarea contactului între persoane.

Competențele comunicative pot fi definite ca suma încercărilor noastre de a obține informații din lumea care ne înconjoară. Astfel spus, Competențele comunicative înseamnă capacitatea de a spune celor din jur cine ești, ce vrei, pentru ce dorești un anumit lucru și care sunt mijloacele pe care le vei folosi pentru a-ți atinge scopul. În acest sens, a competența de a comunica înseamnă a tăcea, a aștepta reacția, răspunsul celui cărui ai vrut să-i faci onoarea de a-l anunța că ești și chiar de a-i spune ce vrei.

Deoarece unul dintre obiectivele educației este dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, formarea personalității autohtone și creative, educatorii și toți ceilalți specialiști din educație trebuie să conștientizeze că copii de vârstă preșcolară necesită efort crescut din partea educatorului sub toate aspectele, inclusiv cel al dezvoltării

competențelor comunicative la discipolii săi. Odată cu venirea copilului în instituția preșcolară, educatorul va avea un rol important în dezvoltarea și exersarea abilităților lui de comunicare, asigurând condițiile necesare pentru reușita comunicării.

Comunicarea reprezintă, pe de o parte, o formă de manifestare a relațiilor și a atitudinilor interpersonale. Pe de altă parte, ea constituie o formă specifică de activitate, în procesul căreia se formează relațiile și atitudinile umane. Determinând calitatea acestora, comunicarea exercită o influență puternică atât asupra stării de spirit și a performanțelor fiecărui individ, cât și asupra rezultatelor activității colective.

Comunicarea – este transmiterea de informații, e o necesitate psiho-socială de bază a omului. Prin comunicare înțelegem legătura reciprocă dintre oameni în procesul căreia apare contactul psihic, care se manifestă în schimbul de informații, influență reciprocă, emoții, inteligență. Astfel spus, comunicarea înseamnă a spune celor din jur cine ești, ce vrei, pentru ce dorești un anumit lucru și care sunt mijloacele pe care le vei folosi pentru a-ți atinge scopul. Comunicarea se referă la:

- ✓ *Cunoaștere* – ce se întâmplă când oamenii comunică cu ei însuși și cu fiecare altul
- ✓ *Înțelegere* – cum acele cunoștințe pot fi folosite să explicăm și să interpretăm procesele comunicării în viața de zi cu zi
- ✓ *Capacitate* – folosirea acestei cunoașteri și înțelegerea de a ne face capabili să comunicăm mai eficient.

Dicționarul explicativ pentru comunicare oferă sinonime pentru comunicare: „, înștiințare, știre, veste, raport, relație, legătură [4]. Deși pare simplu înțelesul comunicării este mult mai complex și plin de substrat. Ea are o mulțime de înțelesuri, scopuri, metode de exprimare și manifestări. Nu există o definiție concretă a comunicării, însă se poate spune cel puțin că comunicarea înseamnă transmiterea intenționată a datelor, a informației [10].

„Comunicarea constă în transmiterea și recepționarea mesajului de la o persoană la alta sau de la o persoană la un grup de persoane. Comunicând, poți împărtăși cunoștințe și poți acumula cunoștințe, poți să-ți expui opinia, ideile, sentimentele. „, susține Ariadna Sînchetru [8]. Pentru ca o comunicare să fie pozitivă, este nevoie de recunoașterea partenerului, de acceptarea acestuia, de aprobare, de acord cu spusele și comportamentul celuilalt „, - o altă părere [3].

Majoritatea autorilor enumerați mai sus, care au dedicat un șir de lucrări procesului de comunicare, susțin că actul de comunicare este motivat de mai mulți factori, care constituie și componentele lui: de emițătorul și receptorul mesajului, de mesajul ce reprezintă conținutul informațional transmis, de cod, care este constituit din semne sonore, grafice, mimica, pantomimica, de calea de transmitere și receptare a mesajului, de conexiunea directă și inversă. Dacă unul din aceste elemente lipsesc, comunicarea nu are loc. Pentru perceperea unui anumit specific al ei sunt luate în considerație combinările conținuturilor și mijloacelor, manifestările vocale, tonul vocii, gesturile, etc.

Comunicarea poate fi eficientă, adică constructivă, ea duce la un viitor, la un feedback pozitiv. Și poate fi și ineficientă, distructivă, adică poate duce la un conflict. Este indiscutabil faptul cât de important pentru societate, pentru fiecare din noi e să posedăm arta comunicării eficiente.

Când comunicarea poate fi constructivă ? Marshall B. Rosenberg (fondatorul și directorul Serviciilor educaționale pe lângă Centrul pentru Comunicare Nonviolentă fondat de UNESCO) în cartea sa „Comunicarea nonviolentă. Limbajul vieții, ne oferă cele mai eficiente instrumente pentru cultivarea unor relații sănătoase, pentru depășirea subculturii conflictuale ce ne complică atât de mult viața.

Lucrarea „Comunicarea nonviolentă deschide în fața noastră mari posibilități de a ne satisface trebuințele proprii fără a leza necesitățile și demnitatea altora, într-un cuvânt, de a ne îmbogăți viața [7, p.8]. La același capitol autoarea Luciana Marinangeli în cartea sa „ De vorbă cu Pinocchio,, susține - „ comunicarea eficientă pornește de la o atitudine pozitivă față de sine însuși și față de cel din fața noastră [5, p. 146-147].

Autoarea cărții într-un mod original și accesibil descrie patru atitudini relaționale, patru tipuri de comunicare, numind funcția emoțională a fiecărui tip:

- „Eu sunt OK- Tu nu ești OK,, - o așa comunicare provoacă nevroze între persoane, distanțare, umilință, apare neîncrederea în sine.
- „Eu nu sunt OK- Tu ești OK,, - acest tip de comunicare exprimă o lipsă de autoapreciere , persoana se simte deprimată, refuză de a colabora.
- „Eu nu sunt OK și nici Tu nu ești OK,, - aici este o negare absolută a pozitivității, așa tip de comunicare poate duce la disperare.
- „ Eu sunt OK și Tu ești OK,, - acest raport este constructiv și corect pentru ambele părți, exprimă optimism. O astfel de comunicare ține seama de faptul că „ centrul atenției nu-l reprezintă ceea ce se comunică, ci cealaltă persoană și relația cu ea. Reiese că pentru a comunica bine este util de început de la pretextul minim oferit de celălalt - cuvânt, privire, zâmbet etc, (numiți astfel — stimulenți pozitivi), de întărit, primit și numai după asta de venit cu o propunere.

Cunoașterea profilului psihologic al vârstei preșcolare devine un etalon important nu numai pentru evaluarea nivelului de dezvoltare, pentru înțelegerea universului psihointelectual, socioafectiv și comportamental, dar și din perspectiva optimizării strategiilor practice de acțiune eficiente la această vârstă.

Mai mulți autori M.I. Lisina, E.Smirnova, 1990; G.I. Capcelea, Florenscăia, 1987, au abordat direct problema impactului comunicării cu adultul asupra dezvoltării cognitive a preșcolarului. M.Iu. Makeieva, T.A. Florenscăia au constatat relații între aspecte separate ale percepției și ale experienței de comunicare cu părinții la vârsta preșcolară [apud 9]. Comunicarea copiilor cu părinții, în familie cu climat psihologic favorabil, condiționează orientarea percepției spre relații umane, copii sunt capabili să observe un diapazon larg de stări emoționale negative și pozitive, manifestând în general optimism în perceperea lumii.

Savanții din domeniu au constatat existența unei relații directe între comunicarea preșcolarului cu adultul și capacitatea de acțiune cu imagini psihice în plan mintal [3, 6, 8, 9, 10], analizează pozițiile teoretice și rezultatele cercetărilor empirice referitor la impactul comunicării cu adultul asupra dezvoltării psihice în copilărie [1].

Esența psihologică a necesității preșcolarului de a comunica constă în dorința de a cunoaște pe sine însuși și pe cei din jur, încercarea de a înțelege ce poate face, ce cunoaște. La copilul de 3-5 ani predomină comunicarea cognitivă, la cei de 6-7 ani de bază este comunicarea personală. Treptat pe preșcolarii mari îi atrag evenimentele ce au loc în mediul adulților. Către 6-7 ani copilul începe să se intereseze de relațiile diferitor persoane, el însușete normele de conduită, determină calitatea diferitor persoane.

Pentru copii este important să înțeleagă cerințele adulților, a se convinge în dreptatea sa în diferite situații. Astfel apare comunicarea nesitativ personală. M.I.Lisina este de părere că o astfel de comunicare este o condiție de înfruntare a comportamentului situativ al copilului. Dar în același timp nu fiecare convorbire pe teme personale poate fi un factor și o condiție de formare a comportamentului voluntar.

Comunicarea nesitativ personală trebuie să activeze activitatea conștiinței copilului, să-l provoace să se uite la sine dintr-o parte. Aceasta este posibil, când comunicarea se bazează pe interesele reale ale copilului, când ea este inclusă în activitatea lui practică.

Preșcolarul mare preferă să discute la diferite teme despre viața oamenilor. Adultul este pentru el un izvor de noi cunoștințe. Este important de a satisface necesitatea copilului de a comunica. Prin urmare pentru comunicarea nesitativ personală este caracteristic:

- nevoia de înțelegere și compasiune;
- motive personale;
- mijloace verbale de comunicare;

O astfel de comunicare este importantă pentru dezvoltarea personalității copilului, deoarece datorită ei copilul își dezvoltă anumite competențe:

- conștient însușete normele și regulile de comportament;
- se învață să se înțeleagă pe sine însuși;
- se învață să diferențieze rolurile adulților (medic, profesor..);
- se învață să construiască comunicarea cu adulții.

La copii de 4-5 ani comunicarea cu semenii devine prioritară. Ei comunică activ unii cu alții în diferite situații, mai ales în timpul activității de joc. Dezvoltarea comunicării influențează asupra caracterului jocului. Apare o gamă variată de sarcini colective ca: jocul în comun; impunerea propriilor modele; dirijarea și controlul activității partenerului; compararea permanentă cu sine și aprecierea comportamentului. O astfel de varietate de sarcini de comunicare necesită însușirea acțiunilor corespunzătoare: a cere, a comanda, a amăgi, a regreta, a susține, a dezbate, etc

Comunicarea cu semenii este emoțională. Se observă o mare varietate de stări emoționale, de la furie violentă la euforie, cu tandrețe și simpatie la mânie. Preșcolarul aprobă pe semenii săi mai des decât pe adulți, și de multe ori vin în conflict cu ei.

Contactele copiilor sunt non-standard și ne reglementate. Copiii preșcolari în relațiile lor folosesc cele mai neașteptate acțiuni. Mișcările lor sunt libere: sar, fac grimase, iau diferite poze, inventează diferite cuvinte, povestiri, povești, etc. Odată cu schimbarea vârstei copii se supun regulilor existente de conduită, dar până la sfârșitul vârstei preșcolare o particularitate deosebită a comunicării la copii este nereglamentarea și libertatea verbală și comportamentală.

În comunicarea cu semenii acțiunile de inițiativă predomină asupra acțiunilor responsabile. Pentru copil este mai importantă activitatea proprie care nu este susținută de către alt copil. De aceea dialogul poate să se distrame. Această necoordonare provoacă deseori proteste, supărări, conflicte între copii. Prin urmare conținutul comunicării se schimbă în perioada de 3-6-7 ani: se modernizează conținutul necesității, motivelor și mijloacelor de comunicare.

Treptat se dezvoltă diferite forme de comunicare. Astfel comunicarea emoțional-practică cu semenii predomină la vârsta de 2-4 ani și o caracterizează: interesul față de alt copil; atenția sporită față de activitate; dorința de a atrage atenția față de sine; dorința de a demonstra progresul său, etc.

La 5 ani are loc o modificare calitativă față de copilul de aceeași vârstă. Copilul de vârstă preșcolară medie se vede pe sine prin prisma colegilor săi. Semenul său devine obiectul cu care copilul permanent se compară. În comunicarea situație-business apare un început de competiție. În această perioadă copii vorbesc mult unul cu altul (mai mult decât cu adultul), însă discursul lor ține de situație. Ei interacționează în principal cu privire la obiecte, acțiunile prezentate în situația actuală

La finele perioadei preșcolare la mulți copii apare comunicarea de afaceri. La 6-7 ani copii povestesc unul altuia ce au făcut, unde au fost, ce au văzut, apreciază faptele altor copii, se adresează cu întrebări personale la cei din jur, unii pot să povestească. Dar cel mai important pentru copii sunt activitățile comune.

Pentru o dezvoltare eficientă a competențelor comunicative preșcolarul are nevoie de a comunica nu numai cu adultul, dar și cu alți copii. Dacă în comunicarea cu adulții el învață: cum trebuie să vorbească corect; învață noi tehnici și strategii comunicative; a asculta și a înțelege pe celălalt, atunci în comunicarea cu semenii copilul învață: a se exprima; a conduce cu propria comunicare; a relaționa.

Concluzii: Analiza teoretică a surselor științifice ne-a permis să constatăm că problemele de comunicare a copiilor cu semenii au atras atenția mai multor cercetători. Principala întrebare ce-i preocupă pe cercetători este rolul și funcția comunicării în dezvoltarea multilaterală a copilului. Mai mulți savanți sunt de părere că formarea personalității copilului are loc numai în interacțiunea cu alte persoane, când dezvoltarea

tendințelor sociale și individuale au loc paralel. Trebuie să accentuăm că în această dezvoltare accentul se pune pe comunicarea copiilor.

Metodele interactive contribuie la dezvoltarea competențelor comunicative a preșcolariilor: deprinderea de a comunica pozitiv, sanogen și tonic cu semenii; capacitatea de a se proteja împotriva neplăcerilor; de a se informa corect cu privire la cele ce se întâmplă în actul comunicativ.

Utilizarea metodelor respective în activitatea cu copii de vârstă preșcolară ajută copii să-i înțeleagă mai bine pe ceilalți, ajută să câștige respectul celor din jur, ajută să negocieze, dezamorseze supărarea interlocutorului.

Bibliografie

1. Bolboceanu A. Psihologia comunicării. Chișinău: Editura Lumina, 2007.
2. Botezat E. ș. a. Dicționar de comunicare, negociere și mediere. București: C.H. Beck, 2007.
3. Callo T. Educația comunicării verbale. Chișinău: Litera, 2003.
4. DEX. Ediția a II-a. București, 1998.
5. Marinangeli L. De vorbă cu Pinocchio. Chișinău: Editura ARC, 2000.
6. Pruteanu Șt. Antrenamentul abilităților de comunicare. Iași: Editura Polirom, 2005.
7. Rozenberg M. Comunicarea nonviolentă: limbajul vieții. Chișinău: Epigraf, 2005.
8. Sinchetru A. Comunicarea. Iași: Editura Polirom, 2001.
9. Șoitu L. Pedagogia comunicării. București: Editura EDP, 1997.
10. Țărnă E. Bazele comunicării. Ediția a II-a. Chișinău: Prut Internațional, 2017.

ASPECTE TEORETICE ȘI PRAXIOLOGICE REFERITOR LA INTERRELAȚIA OBIECTULUI ȘI TEMEI DE CERCETARE ÎN PEDAGOGIE

Vasile Panico, dr. în pedagogie, UST

Rezumat. Studiul este consacrat elucidării unor aspecte teoretice și practice referitor la interrelația obiectului și temei de cercetare în pedagogie. În lucrare se descrie și se analizează conținutul obiectului de cercetare, dificultățile determinării obiectului investigational, modalitățile de determinare a relațiilor dintre obiectul de cercetare și factorii care generează schimbarea și dezvoltarea lui.

Cuvinte-cheie: obiectul și tema de cercetare, conținutul obiectului de cercetare, raportul dintre obiectul și tema de cercetare.

Abstract: The study is devoted to the elucidation of some theoretical and practical aspects regarding the interrelation of the subject and the theme of research in pedagogy. The paper describes and analyzes the content of the research object, the difficulties of determining the investigative object, the ways of determining the relations between the object of research and the factors that generate its change and its development.

Keywords: The subject and research theme, the content of the research object, the relationship between the subject and the research theme.